

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

BROCHURES

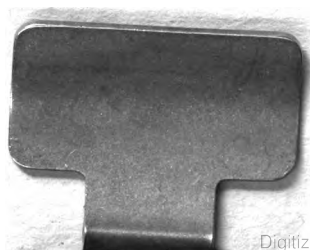
N°. 2078

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0670 7373

DE TIENDAAGSCHE
VELDTOCHT

DE VELDSLAG BIJ LEUVEN — 12 AUGUSTI 1831.

DOOR DEN GEPENSIONEERDEN

LUITENANT-GENERAAL EENENS,

Naar het Fransch.

SINT-NICOLAAS,

DRUKKERIJ VAN A. DE CASTRO, STATIESTRAAT.

—
1874.

2078

DE TIENDAAGSCHE
VELDTOCHT

DE VELDSLAG BIJ LEUVEN — 12 AUGUSTI 1831.

DOOR DEN GEPENSIONEERDEN

LUITENANT-GENERAAL EENENS,

Naar het Fransch.

SINT-NICOLAAS,

DRUKKERIJ VAN A. DE CASTRO, STATIESTRAAT.

1874.

I.

Vooraleer de gebeurtenissen van 12 Augusti te beschrijven — laatsten dag van de worsteling der Belgen tegen den snooden inval der Hollanders — zullen wij een vluchtigen oogslag werpen over de oorzaak van den schitterenden uitslag onzer tegenstrevers, die hun leger goed ingericht, goed beleid en groot in getal, in het hart van ons land, tot onder de muren van Leuven brachten, daar negen maanden vroeger dit leger, overwonnen en verward, tot op het nederlandsch grondgebied moest wijken, bij zoo ver dat koning Willem I wanhopende hier een einde te zien aankomen, de medehulp zijner bondgenoten moest inroepen en deze, volgens zijn zeggen, alleen bekwaam herkende om de rust in zijne zuiderlijke provincien te herstellen.

Krachtens de VIII aenstellende artikelen van het koninkrijk der Nederlanden, herinnerde Willem hun reeds den 5 October 1830, de verplichting van hem bijtestaan en eisehte uit dien hoofde de noodige hulptroepen, terzelfder tijd dat hij hun voor oogen legde hoe hunne te late aankomst niet alleen de belangen van zijn land zou bloot stellen, maar de belangen van Europa. Bekwam hij geene hulp-troepen — die hem geweigerd werden door Lord Aberdeen, den 17 October — hij ontving niettemin, als eene weldaad, het tweede artikel der 1° protocol van de Londensche Conferencie en den wapenstilstand, dien hij wel beloofde ten zijnen voordeele te verbreken. De tusschenkomst der vijf

groote Mogendheden, bekrachtigd door den diplomatischen akt van 10 November 1830, diende hem wonder wel tot zijne heropbeuring, want terwijl hij er het middel in vond om zich van den vijand te ontmaken, won hij tijd om intusschen zijne militaire macht interichten. Ook was van dan af de toestand der twee landen veranderd en als gansch omgekeerd.

Den 5 Augusti 1831 was het tijdperk van den wapenstilstand door de Hollanders zoo zeer ten nutte gemaakt, dat zij geloofden met recht te mogen zeggen: « *dat België op dit oogenblik te zwak was om zich tegen de Hollandsche troepen te verdedigen — troepen, die eindelijk, na negen maanden stilstand, op het slagveld voedsel gingen vinden voor hunnen lang bedwongen ijvergloed.* » (1)

Dit gezegde was waar; want de Hollanders vielen met eene ontzachtelijke macht in België, langs zes kanten te gelijk — van af Capitalendam, op weinig afstand der zee, tot aan de Maas, nabij Tongeren.

Deze zes aanvallen werden bestuurd door:

1° De prins van Oranje, aan het hoofd van het bijzonderste legerkorps, samengesteld uit vier werkelijke divisien, twee reserven der zware en lichte ruitery, 19 escadrons en de reserve der artillerie.

2° De Luitenant-generaal De Kock, kommandant van het legerkorps dat naar Vlaanderen was afgezonden,

3° De Luitenant-generael Chassé, kommandant der troepen welke in de citadel te Antwerpen en in de naburige forten gelegen waren.

4° De Kolonel d'Albain van Giessenhoven, kommandant over de kolonne van Bergen op-Zoom, die te Capellen door het 12° belgisch regiment totaal werd uiteengeslagen.

5° De Luitenant-kolonel Veeren, kommandant der kolonne van Breda.

6° De Luitenant-generael baron van Boecop, kommandant der vliegende kolonne van Maestricht, die Tongeren bezette na het vertrek van generaal Daine.

Het voornaamste deel (35,000 man) van deze legermacht, eene overdwarsche operatielinie volgende, drong in. op het leger der Maas, dat den 6 in de omstreken van Hasselt werd

(1) Recueil des pièces diplomatiques relative aux affaires de la Belgique et de la Hollande en 1830 et 1831. — *La Haye. Van Cleef* — 1831 T. 1 pag. 287.

aangevallen, en na den aftocht van hetzelfde, op het leger der Schelde, dat men den 12 om trent Leuven ontmoette.

De gaping die onze twee legers van elkaar afzenderde, scheen met opzet gedaen te zijn, om de onderneming van den prins van Oranje te vergemakkelijken en er den goeden uitslag van te verzekeren....

De Hollandsche marine, die in drij onzer provincien aan den aanval een werkelijk deel nam, veroorzaakte eene nieuwe verspreiding onzer machten.

In dezen toestand trok ons klein legerkorps der Schelde, onder het bevel van den luitenant-generaal de Tiekens de Terhove den 11 Augusti van Leuven den vyand te gemoed.

De vijand bezat eene legermacht van drij Divisien goed geoefende soldaten, meer dan *dubbel* in getal tegen ons.

Bij deze divisiën moeten nog gevoegd worden de lichte ruitery (7 escadrons) de reserve der kurassiers (6 escadrons) en de reserve der artillerij (32 stukken).

Ziethier de opgave der beide legermachten te Leuven.

<i>Belgen.</i>	<i>Hollanders.</i>
18 bataillons.	30 bataillons.
8 escadrons.	17 escadrons.
25 stukken geschut.	64 stukken geschut.

In den aanvang van den veldtocht telde ieder bataillon in gemiddelde sterkte :

<i>Belgen</i>	<i>Hollanders.</i>
565 man.	837 man.

Bij het effectief van het leger is de burgerwacht niet medegerekend; de korpsen Vrijwillige-Jagers der Hollanders ook niet. Die korpsen Vrijwillige-Jagers hebben goed gestreden en veel bijgebracht tot den gunstigen uitslag van den dag.

De burgerwacht is voor het meestendeel voor den vijand uiteengegaan zonder strijden, de belangrijke posten ledig latende, die zij gelast waren te bezetten.

Men mag dus bij de strijdmacht geen troep rekenen die bij het naderen van den vijand de vlucht nam, en door zijn slecht voorbeeld eene oorzaak van verzwakking was voor het leger der Schelde.

De Belgen na de voorhoede der Divisie Meyer (de 3de) uit de dorpen Boutersem en Roosbeek teruggeslagen te hebben, brachten den nacht op bivak door, zonder levensmiddelen;

de linkerzijde bezette Lubbeek, de rechterzijde strekte zich uit tot Vertryck.

Een woord over dit wapenfeit.

Bautersem dat door de Hollanders sterk was bezet, werd door het 12de linie troepen krachtdadig aangetast. Op dit oogenblik de jagers van Chasteler uit Leuven komende, hadden zich omtrent het dorp als tirailleurs verspreid. De vaandeldrager Nérée Bouvier, en eenige mannen die de achterhoede uitmaakten, namen de afwezigheid te baat van den major de Tilly, die door den koning was geroepen, rukten vooruit en vervoegden zich bij de tirailleurs.

Toen men de vaandeldrager der Jagers van Chasteler met versnelden pas een der eersten in Bautersem zag binnen rukken, werd hij weldra door zijne kameraden gevolgd, die, vereenigd bij het 12de en bij de compagnie voltigeurs van het 3de bataillon van het 7de voetvolk, de hollanders, de bajonet in den rug, dwongen het dorp te verlaten.

De Luitenant-kolonel Van Valkenburg, bevelhebber der Groningsche Jagers werd in het dorp gesneuveld.

De Chastelers hadden voor kapitein J. Hauwaert, en voor luitenant Van de Walle de Fernig, die zich op de schitterendste wijze hebben onderscheiden.

II.

Dit was de toestand in den avond van 11 Augusti toen de prins van Oranje — die reeds van daags te voren al zijne schikkingen had genomen om eenen beslissenden slag te slaan — van den koning, zijnen vader, eene dépêche ontving, waarbij deze hem oplegde van met zijn leger achteruitterukken, ten einde eene botsing te vermijden met de Franschen, die zoo even in België waren gekomen, om den overweldiger aan de overzijde zijner grenzen te verdrijven. (1)

Op dit oogenblik bevond zich het korps van den hertog van Saxe-Weimar — samengesteld uit de tweede Divisie infanterie, de brigade lichte ruitery en 20 stukken geschut, den 11 uit Cumtich en de omstreken van Thienen vertrokken

(1) Thonissen. — *Etudes d'histoire contemporaine* Tom 1 pag. 92.

— op de Dijle te Nethen, Bossuit en Nobebais — en den 12, bij het kriecken van den dag, de rivier overgetrokken zijnde, ging dit korps den ijzerenberg bij Leuven bezetten. Aldaar des middags aangekomen viel dit korps ons leger in den rug, dat reeds aan den linkervleugel, te Lubbeek, ganscli in wanorde was geraakt. Naar het vooruitzicht van den prins van Oranje gelukte deze beweging volkomen.

Dit was hetzelfde geval met de eerste Divisie, onder het bevel van generaal Van Geen, die in den nacht van 11 tot 12 te Winghe-St. Joris in dichte scharen gelegerd was en bij het eerste morgendlicht nabij Lubbeek, Niellon, en onzen linkervleugel verrastte en in volslagen wanorde uiteendreef. Zijne voorhoede, onder bevel van den luitenant-kolonel Gey, vervolgde met eene halve batterij rijdende artillerie en een detachement lancers, een gedeelte der vluchtelingen van het 9de regiment tot vóór Leuven en daalde van den Looberg in het plein, waar hij omstreeks 7 ure des morgens, zijne stukken plaatste. De artilleristen der burgerwacht van Namen, welke in de redoute buiten de Diestersche poort gelegerd waren, vuurden op een te verren afstand op deze troepen welks kogels eenige paarden doodden in het bivak van onze Jagers te peerd.

De prins van Oranje, om den aanval van Van Geen te ondersteunen en nut te trekken uit dezcs vermoedelijke voordeelen, moest aan het hoofd der divisie Meyer, met de reserve der zware ruitcrij en die der artillerij van Boutersem, regelrecht op Leuven marscheeren en ons een zwaren slag toebrengen — terwijl generaal Schuurman, met de eerste brigade der divisie Van Geen, langs den steenweg van Winghe-St. Joris, rechts op de stad moest voortkomen.

Deze kundige combinatie beloofde te veel een gelukkigen uitslag om de prins van Oranje te doen besluiten er van af te zien — niettegenstaande de aankondiging dat een vijandelijk leger in de nabijheid van het tooneel des oorlogs was. Ten andere door zijne geheime zendelingen onderricht over den ellendigen toestand van het leger van generaal Daine in zijn aftocht op Luik, ofschoon niet vervolgd — hoopte hij insgelijks het leger van de Tieken in wanorde te brengen, het door een overwicht van getalsterkte te verpletteren en in Leuven op te sluiten.

Hij nam dus, het eens met zijnen broeder, het besluit van bovengemelde operatien tot den dag van 12 Augusti af te wachten. Edoch, dit plan werd verijdeld door de tusschenkomst van sir Adair, in name der konferencie van Londen. — De prins kwam met den engelschen diplomaat overeen

om eenen wapenstilstand te sluiten, op voorwaarde dat de stad Leuven door de belgen ontruimd, hem binnen de vier-en-twintig uren zou overgeleverd worden.

De gestrengte naleving dezer overeenkomst ontnam ditmaal den opperbevelhebber van het Hollandsch leger de hoop van met der haast ons klein legertje der Schelde te verdelen of het krijgsgevangen te maken. Voor hem was die opoffering te groot, en integenwil der stellige aanvaarding van den wapenstilstand, trok hij met zijne troepen vooruit en zocht ze te vereenigen met de troepen van den hertog van Saxe-Weimar.

Na deze korte opsommig volgen wij den gang der gebeurtenissen.

III.

De nacht van 11 tot 12 Augusti liep voor de belgische soldaten zonder stoornis af.

Den 12 bij het opkomen van den dag, kwamen eenige wagens aan, met brood geladen, maar het was onmogelijk die levensmiddelen aan de kompagnien uitte deelen, vermits terzelfder tijde dat de divisie Van Geen te Lubbeek, de divisie Meyer met de reserve der zware ruitery (3^e en 9^e curasiers) den aanval hadden begonnen op onzen rechter vleugel (brigade l'Escaille en Clump) en op ons midden (brigade der burgerwachten Van Coekelberghe) waarvan de rechterzijde aan bovengenoemde brigaden goed was aangesloten.

Onze linkervleugel, integendeel, samengesteld uit de brigade Niellon (2^e jagers te voet en het 9ste voetvolk) had eene opening gelaten zonder troepen, tusschen gemelden linkervleugel en de burgerwacht Van Coekelberghe, opening welke deze deed bewaken door twee bataillons. Een dikke smoor bevoordeeligde de aanvallende beweging van Lubbeek. De vijand, onze linkerzijde overrumpelende en de bevelhebber van het uiterste eind-bataillon dwars door den smoor de hollandsche lanciers ziende afkomen, deed eenen *carre* maken tegen de ruitery. Binnen deze bewerking, werd dit bataillon van het 9ste voetvolk op 200 stappen afstand verpletterd, door het schrootvuur van eené halve batterij rijdende artillerij die achter de lanciers verdoken was vooruitgekomen. Door de lanciers en door de kanonniërs te paard aan-

gevallen, werd dit ongelukkig bataillon uiteengeslagen, den grond bedekt met zijne dooden en in de handen van den vijand een honderdtal krijgsgevangenen achterlatende. Het naastbijstaande bataillon onderging hetzelfde lot, dewijl de vijand op dit punt over een grooter getal vuurmonden beschikte.

De brigade Niellon werd in de richting van Leuven vervolgd door de lanciers en de bovengemelde halve batterij, gekommendeerd door 1° luitenant Van Oudermolen — en in de richting van Pellenberg, door de brigade Favauge (2° van de divisie Van Geen) met de batterij Meijl, die met de mitraille de burgerwacht als wegmaaide en tot den aftocht dwong.

Toen generaal Van Coekelberghe het inzicht van den vijand bemerkte, wilde hij die tegenhouden, omdat, meester van het dorp Pellenberg, Van Geen zich op eene beheerschende plaats zou bevonden hebben, die voor ons zeer gevaarlijk was. Hij bracht zijne zeven bataillons burgerwachten in beweging (ongeveer 2,000 man) om den linkervleugel van generaal Favauge aantevallen, die Niellon met vier bataillons vervolgde. Deze aanvallende beweging, gericht op het punt vanwaar de fusillade kwam, had voor doel het 2° Jagers te ontlasten dat daer alleen stond tegenover de brigade Favauge. Het regiment Van der Stegen rukte gedeploieerd vooruit; het regiment Van den Branden ondersteunde het in kolonnen. Zijn geschut (batterij Eenens) had tot daar toe gezamenlijk met de batterijen Ryckholt en Lauwerys, op de divisie Meyer gevuurd die uit Boutersem kwam. Dit vuur werd onderbroken om de beweging der burgerwachten te ondersteunen, doch werd korts hierna in eene tegenovergestelde richting weder hervat tegen de brigade van Favauge en de batterij Meijl, welke door generaal Geen waren vooruit gezonden en reeds op de burgerwachten van Brussel vuurden. De aanvallende marsch van deze zeven bataillons, alhoewel die niet in aanraking met den vijand waren gekomen, was Niellon zeer van dienst; zij belleten gedurende eenigen tijd de vervolging der brigade Favauge, die verplicht was stil te houden, ten einde den aanval tegen zijnen linkervleugel afteweeren.

Die vertraging gaf aan het 2° Jagers den tijd om verdedigende schikkingen te nemen en aan de batterij Lauwerys om de hoogte opteklimmen. Toen Favauge zich weder in marsch stelde, werd hij door het vuur van deze batterij verslagen.

De achterwaartsche beweging van de rechterzijde (Clump en l'Escaille) om nader bij Leuven positie te nemen, ging de

brigade Van Coeckelberghe tusschen twee vuren plaatsen, alsook de divisie Van Geen, waarmede zij in aanraking was, en de divisie Meyer die de plaats innam welke door Clump en l'Escaille was ontruimd.

De generaal Van Coeckelberghe hield de aanvallende beweging tegen en richtte zijne bataillons burgerwachten naar den Leuvenschen steenweg, waar zij langs henen gingen tusschen Lovenjoul en Corbeek-Loo. Terwijl zij dien weg aflegden moesten zij eene laagte doortrekken onder het artillerijvuur van hunne brigade, dat op den vijand schoot die de hoogte bezette. De burgerwachten deden dezen doortocht in de volmaakste orde. Zij werden in de tweede strijdlijn geplaatst aan den wijkenden rechtervleugel op de hoogte van Corbeek-Loo; vervolgens ontvingen zij tegelijker tijd het orde van den Looberg te bezetten en de aankondiging van eenen wapenstilstand die ging gesloten worden. Maar de vijand hield niet op van op ons aanterukken. De generaal Van Geen ging voort met zijne tweede brigade naar het dorp Pellenberg te zenden, waarvan hij zich meester maakte na den aftocht van het tweede Jagers, terwijl de eerste brigade burgerwachten onophoudend verontrust werd door de kanoonschoten van Meijl — zelfs na de plaats te hebben genomen die haar was aangeduid en waar zij vast bleef staan (4) ofschoon reeds van hare eigene artillerij beroofd; want de koning had oogenblikkelijk en met luider stemme aan kapitein Eenens bevel gegeven van in Leuven terug te keeren, er het bevel te nemen over het zwaar geschut, dat in batterij stond op de vestingen en zich te verzekeren dat deze stukken in staat waren te vuren, om des noods het leger te beschermen bij den terugtocht in de stad.

De brigade Van Coeckelberghe werd van Looberg naar het bosch van Heverlé gezonden. Toen de generaal derwaarts henen trok, bleef hij nabij het voorgeborgte der Namensche poort stil, om er water te nemen voor zijne manschappen, die uitgeput waren van dorst, en sedert daags te voren geen het minste voedsel hadden genoten.

(4) Ziet Niellon p. 250.

IV.

De batterij van kapitein de Ryckholt die in den morgen vroeg van den 12 het eerst op de Hollanders vuurde welke van Cumplich kwamen, had met eene bewonderenswaardige aanhoudenheid, gedurende omtrent eene uur, geworsteld tegen de divisie Meyer en eene halve batterij rijdende artillerij; zijne stukken hadden veel uittestaan ter oorzaak dat die van den vijand veel talrijker waren. Binnen dit artillerij-gevecht maakte een officier van het gevolg der prinsen de aanmerking dat hij zich te veel blootstelde, waarop deze tot antwoord kreeg: « *de belgische kanonniers zijn te onbeheendig om mij te raken.* » Een oogenblik later, werd het paard van den prins door eenen kogel der batterij Ryckholt gedood; en het huis in welks nabijheid hij stond, werd door eenen granaat in brand geschoten.

De prins maakte in zijn 9de bulletijn aan den koning melding van den langen wederstand der belgische artillerij, die hem belette door het dorp te trekken om ons in het front aan te vallen, hetgeen, zegde hij, geen ander gevolg zou gehad hebben dan een nutteloos bloedvergieten. De prins gaf dus order van ons langs beide zijden aan te vallen, om ons tot den aftocht te dwingen. Niet zoo gauw had kapitein Ryckholt eenige passen gemaakt, of hij zag de vijand in groot getal op zijne rechterzijde afkomen. Met haast zond hij hen eenige salvos schroot, hetgeen hem verplichte op behoorlijken afstand te blijven en hem de gelegenheid verschafte om zijnen weg in de richting van Leuven voorttezetten.

Op deze zijde der hoogte van Pellenberg, plaatste de 3de batterij zich rechts van de 1ste, loste eenige schoten, en nam vervolgens rechts van den weg plaats op de heuvelhoogte. Lauwerys deed hetzelfde langs de rechterzijde.

Eene vijandelijke batterij nam de plaats in bezit welke de batterij Ryckholt kwam te verlaten; een artillerijgevecht had plaats, dat eindigde met den aftocht van den vijand.

Dewijl er een wapenstilstand was gesloten, trok de 3° batterij in Leuven, ontving order van den boulevard rechts te volgen en nam daar plaats. Later werd zij op die plaats aangevallen door eene rijdende batterij, die stout genoeg was om de onzen daar te komen tasten. Deze daad kwam hen duur te staan.

De 3de batterij had in het vuur bijna de helft van haar ge-

span verloren, dat op vier paarden was gebracht. Eenige vijandelijke voorposten die ze zochten te verontrusten werden gemitrailleerd, en zeer laat in den namiddag ontving Ryckholt bevel van zich naar de poort te begeven die naar Mechelen geleidt.

V.

Toen de brigade Clump hare achterwaartsche beweging deed om de brigade Niellon te gaan ondersteunen, trok de batterij Lauwereys (1ste) terug onder een langzaam vuur, doch, dat voldoende was om de divisie Meyer tegen te houden, die het 12 regiment en der burgerwachten welke uit Boutersem waren gedreven, vervolgde. Terwyl de aftocht per halve batterij in de grootste orde afliep, even als op een oefeningsplein, ontving de kapitein Lauwereys van kolonel de Liem, die het opperbevel over de belgische artillerij voerde, bevel van zich op de hoogten van Pellenberg te gaan plaatsen, ten einde de brigade Favauge in haren marsch te stremmen.

Wijl kapitein Lauwereys over hek over haag dit bevel uitvoerde zag hij links in het veld hollandsche Lanciers, welke in de richting van Leuven reden en hem schenen den weg te willen aflesnijden. Hij vuurde op grooten afstand op deze ruitserij, welke onmiddellijk den aftocht blies en eenen anderen weg insloeg, in de richting van den steenweg van Thienen naar Leuven, maar hierdoor in het bereik viel van de batterij Rigano (10de) die zich daar op eene uitmuntende plaats had gevestigd. De hollandsche lanciers maakten halt op omtrent 1000 passen van de batterij. De kapitein Rigano gaf order van aanteleggen, maar eenige riepen: « *Het zijn Belgen!* » en daar de lanciers geene de minste vijandelijke beweging maakten, bepaalde Rigano zich met zijne stukken in gereedheid te houden.

Op eens kwam in vollen galop over de velden, schuins van de regter zijde der batterij, een ruiter met den militairen hoed op; Rigano reed hem te gemoed en vroeg: « *Zijn het belgen of hollanders? — Parbleu, het zijn hollanders!* — Deze ruiter was de graaf Victor de Cruquembourg, onder-chef van den staf van generaal Ticken, die op dat punt de positie van den vijand had herkend.

Rigano beval vuur te geven aan het eerste stuk; onmidde-

lijk zag men eene opening en eene verwarring onder de vijandelijke ruitërij; de kannonniers hieven eenen hoërah aan en het vuur ging regelmatig voort, terwijl de lanciers, in de grootste wanorde de vlucht namen naar Thienen dwars door Boutersem.

Na de lanciers vertrokken waren, kwam een tijdje later de batterij van kapitein Van de Walle de verlatene plaats bezetten en vuurde van daar met schroot, die met moeite tot onze 10^e batterij kwam, welke gedurig met kogels schoot.

Omtrent twintig minuten later, kwam kolonel de Liem bevel geven van het vuur te staken, hetgeen een oogenblik later plaats had.

De batterij Van de Walle, waarop die van Rigano niet meer antwoorde, verminderde allengs tot zij haar vuur insgelijks staakte.

Het was toen dat de graaf Cruquembourg terug kwam als parlementair; hy vroeg een trompetter, die Rigano hem gaf en hij vergezeldë hem tot op omtrent 50 passen van zijne batterij.

De kolonel had zijn witten zakdoek in de hand, en kwam tot in de batterij der hollanders, die op nieuw begon vuur te geven zoohaast zij hem gewaar werden, en maar ophielden dan na de graaf Cruquembourg bij hun stukken in veiligheid was.

Dewijl de 10^e batterij op eene hoogte was geplaatst en de vijand beneden uit den hollen weg eenige paarden zag vooruitkomen, kon zeer wel aan eenen aanval onzer ruitërij gelooven.

Hoe het zij, de vijandelikheden door de batterij van Van de Walle hernomen, werden door die van Rigano beantwoord, toen op eens kolonel de Liem terug kwam en hem formeel order gaf het vuur te staken. De vijand hield een weinig nadien insgelijks op en de 10^e batterij gaf geen enkel schot meer, dan na zij plaats genomen had op de vestingen van Leuven, wanneer den aanval der Hollanders terug moest geslagen worden.

Binnen dit soort van stilstand, de stukken van de 10^e nog in batterij zijnde en de kapitein zich weerhouden ziende aan den boord van eenen steenweg, kouterde met eenen kolonel der infanterie, wiens regiment daar in gelederen stond, hoorde hij eene stem die hem toeriep: «*Goeden dag, Rigano.*» Deze zich omkeerende herkende de major Ceva, stafoverste van den prins van Orange, die hij zeer goed had gekend. Hij beantwoorde met eenen vriendelijken wedergroet; maar major Ceva vervolgde zijnen weg bij het hollandsch leger, vereld van twee of drij officieren.

VI.

Op dit oogenblik was de batterij Du Pont (9de) op de hoogte van Pellenberg. De major P. Dupont, welke de artillerij van het leger der Schelde kommandeerde, nam plaats op het gebergte met de eerste halve batterij en gaf orde aan kapitein Dupont hetzelfde te doen met de tweede halve batterij, doch meer in de richting van Leuven.

Op de hoogte van Corbeek, kwam hem kapitein de Trooz van wege den koning melden dat men van op eene naburige verhevenheid een vijandelijk korps ruitery zag komen. Op gemelde hoogte plaats genomen en de vier schoten van zijne halve batterij gelost hebbende, zag kapitein Dupont den troep verdwijnen. Alsdan geheel afgezonderd en zonder steuning ging hij met zijne halve batterij, over de bergen langs eenen landweg naar Leuven en kwam bijna vlak voor de Thienschepoort uit. Hij volgde de beweging van zijne eerste halve batterij, die post ging nemen op de vestingen van Leuven, links der twee 18 ponds stukken welke nabij de Thienschepoort stonden. Nauwelijks was de plaatsing der sektion geëindigd of eene batterij en een korps hollandsche lanciers kwamen op acht a negen honderd passen plaats nemen vlak voor de 2de sektion der 9de batterij. Het vuur begon onmiddellijk, en de Nederlandsche troepen die zich in onze nabijheid hadden gewaagd verdwenen, hun gedemonteerd materiaal en hunne gekwetsten achterlatende.

Het vuur werd alsdan meer naar onze rechterzijde gericht, alwaar de kurassiers en de veld-batterijen stonden.

Het bevel gegeven zijnde om het vuur te staken, gingen eenige kanonniërs van de 9de batterij op het plein om het uitwissel onzer artillerij te beschouwen, en kwamen den kapitein zeggen dat er drij affuiten, ten gronde lagen en ander materiaal was verlaten.

De kapitein Du Pont deed vier voorwagens inrichten om het gedemonteerd vijandelijk geschut te gaan afhalen en gaf het bestuur van dezen uittocht aan zijnen adjudant de Hullu; maar deze werd aan de Thienschepoort met grove woorden en injurien door generaal Tieken tegengehouden, die hem naar zijne batterij terug zond zeggende, dat er een wapenstilstand was gesloten. De Hollanders kwamen alsdan met de noodige vervoermiddelen naar de plaats terug om de gekwetsten en het materiaal weg te halen.

De kapitein Gantois van het 4^e linie daalde met eenige manschappen van goeden wil tot zijn regiment behorende,

van de vestingen naar het plein, waar de verlatene hollandsche stukken lagen; de voorwagens der 9de batterij niet ziende aankomen en zijne onderneming niet ondersteund zijnde, trok hij terug naar de stad. — Niets was echter zoo gemakkelijk dan zich van deze kanonnen meester te maken.

Gedurende den aftocht der belgische rechterzijde, samengesteld uit de 1ste en 4de linie-regimenten, het 1ste Regiment lanciers, de batterijen Lauwereys, de Ryckholt en Rigano, — hield de hollandsche infanterie zich op verwijderden afstand en gewaagde den voet niet binnen het bereik onzer kogels.

De komp^{ie}n infanterie, gekommandeerd door de kapiteins Brasseur en Alestienne van het 4de linie langs onze uiterste rechterzijde als tirailleurs uitgezonden, beschermden onze flank gedurende den aftocht van dezen langdurenden morgend van 12 Augusti.

De komp^{ie} van kapitein Willame, van het 3de bataillon van het 7de linie, werd van 's morgens ten 5 ure als tirailleurs uitgezonden, om de rechteroever van de Velpen tegen de aanvallen der hollanders te bevrijden.

VI.

Verliezen wy uit het oog niet dat de nederlaag van de brigade Nillon, des morgens om 4 ure door de divisie Van Geen verrast, op het geheel onzer troepen eenen pijnlijken indruk had gemaakt, die echter wat bedaarde door de moedige houding van onzen rechtersvleugel, waarvan deel maakten, behalve de brigaden Clump en de l'Escaille, het 1ste regiment lanciers, en de batterijen Lauwereys, de Ryckholt en Rigano. Verontrustende geruchten waren verraderlijk in omloop gebracht, met doel om onze soldaten te ontmoedigen. Van reeds in den morgen vroeg poogde men hun wijs te maken dat het onnoodig was voort te strijden, vermits het leger van de Maas vernietigd was en het leger der Schelde hetzelfde lot stond te wachten. Deze onruststokende en tevens valsche tydingen kwamen zelfs tot in de omgeving van den koning, die zich verhaaste dezelve door generaal Malherbe, stafoverste van het leger der Schelde, te logenstraffen.

Toen generaal Malherbe de kolonel Pletinckx aan het hoofd van drie eskadrons van zijn regiment ontmoette, en vernam dat al de slechte geruchten welke in omloop waren

gebracht valsch waren, kon hij zich niet wederhouden hem te omhelzen.

Het bekomen van juiste inlichtingen en de spoedige overbrenging der bevelen — zelfs die welke door den koning werden gedaan — lieten veel te wenschen, ter oorzaak van de gebrekkige samenstelling van den staf, voor wat aangaat de oversten van minderen graad.

Zijne Majesteit was onder dit oogpunt ellendig ondersteund. Zoo ver ging het dat hij eens aan kapitein Nique, welke aan zijne zijde stond, een mondelings bevel gaf en deze niet ziende verroeren om zijne orders te volbrengen, hem hiervan de oorzaak vroeg. Nique antwoordde dat hij wel officier van den staf was; maar enkel voor de geschriften.

— *En, gij, mijnheer, zijt gij ook enkel voor de geschriften?* vroeg de koning aan kapitein Van Craen, die op een goed paard was gezeten.

— *Neen sire, zegde deze, ik ga waar ik gezonden worde.*

Waren onze legeroversten slecht ingelicht over de plaatsing, de beweging en de macht onzer vijanden, deze waren het zooveel te beter en wisten met de grootste nauwkeurigheid de richting welke de belgische troepen namen, wat veranderingen er in hunne wendingen werden gebracht enz.

Daar hadden wij het bewijs van in een feit dat grooten weerklank had in het leger der Schelde en er het wantrouwen deed ontstaan, wantrouwen dat nog aangroeide omdat geen gevolg werd gegeven aan den akt van verraad dien wij hier bedoelen.

In den morgen van 9 Augusti 1831, terwijl wij op weg waren van Arschoot naar Scherpenheuvel, bracht een koerier aan koning Leopold de tijding van den rampspoedigen aftocht van het leger der Maas naar Luik. Het leger der Schelde trok onmiddellijk terugwaarts naar Leuven. Op dit oogenblik hield de major Juillet, van het 2de jagers te voet, welke met eene wacht ruitery in verkenning naar Scherpenheuvel was gezonden, een man aan, drager van eenen brief zonder adres bestemd, zegde hij, voor den burgemeester van Scherpenheuvel. De landman verklaarde dien ontvangen te hebben van eenen kolonel van den belgischen staf, op het oogenblik dat onze troepen uit Arschoot trokken.

Ziethier den inhoud van dezen onderschepten brief :

« Wij zullen dezen avond te Scherpenheuvel niet slapen ;
» wij keeren oogenblikkelijk terug naar Leuven met Tiekens
» en onze twee duizend burgerwachten. »

« Den 9, ten 11 voormiddag.

Wij keeren oogenblikkelijk terug naar Leuven met Ticken en onze twee duizend burgerwachten! — Stellig de vijand kon niet beter ingelicht zijn.

De drager van den brief was van Arschot; de burgemeester dier stad kende hem goed en bleef verantwoordelijk dat hij in den morgen zelf gerekwereerd was, om eene groote portefeuille met landkaarten te dragen en het kwartier generaal der belgen te volgen.

De aankomst op den ijzerenberg, achter de stad, van het korps van Saxe-Weimar kwam de onrust der inwoners nog vergrooten en de partijgangers van den prins van Oranje, welke zich onder ons bevonden, verdubbelden hunne schuldige poogingen om deze onrust in de reijen onzer troepen te verspreiden. Doch te vergeefs.

Op weinige uitzonderingen na, bleef de infanterie goed op haren post staan. Het was noodig den goeden geest die elkeen bezielde te onderhouden. Er was een grooten slag noodig om den toestand opteklaaren die zeer verdonkerd was uit oorzaak van onzen aftocht die sinds den morgen nog niet was onderbroken. Die slag werd toegebracht aan de divisie Meyer, aan de brigade kurassiers en aan de artillerie die wreed getroffen werden toen de belgische artillerij kort na den middag van den omvang der stad Leuven haar vuur begon.

Uit de batterij van 2 metaal 18 ponders welke tegen het linker wachthuis van het oktroi was geplaatst, brak het eerste schot uit. (1) Bij dit signaal begonnen al de belgische batte-

(1) Een geestelijke met de priesterkleederen aan en den drijsteker op het hoofd, nam plaats tussehen de bedienende kanonniërs, welke aan deze batterij te weinig in getal waren. Met zeer veel moed, levendigheid en kennis deed hij den dienst aan het stuk van 18 dat links van de batterij was geplaatst. Het was, zegde men, M. Anthoons, een onderpastoor van Vilvoorde, die als miliciaan bij de artillerij had gediend. Hij werd later met het order van Leopold versierd, eene dekoratie die zeer wel was verdiend door zijne onversaagdheid onder het vuur van den vijand en zijne vaderlandsche opoffering. De ontploffing van eenen munitiekist bij het stuk rechts, veroorzaakt door een vijandelijk schot, doodde verscheidene kanonniërs, zonder dat de onderpastoor zijnen post verliet aan het ander stuk, — dat in de gelederen der Hollanders groote woestingen aanrichtte.

rijen vuur te geven welke den vijand in het zicht hadden, en deze beantwoordden terstond en krachtdadig ons geschut.

In beide legers was het uitwerksel van dit kanonsvuur van sterken maer zeer verschillenden indruk, en hield den aanvallende marsch van den vijand tegen.

De opperbevelhebber, getroffen door het ijslijk schouwspel dat hij onder de oogen had, zond onmiddelijk de graaf van Limburg-Stirum, om de uitvoering van den wapenstilstand te eischen, waaraan hij van zijnen kant tot hertoe nog niet had volkomen.

De breedte en diepe gapingen door onze kogels in de dichte gelederen der brigade kurassiers van generaal Post en der divisie Meyer gemaakt, dwongen onze tegenstrevers, na verlies van veel volk, in wanorde tot den aftocht. Deze nederlaag maakte een diepen indruk op den prins van Oranje en was beslissender om hem eindelijk tot het behouden van den wapenstilstand te doen besluiten, dan al de herhaalde reklamen onzer parlementairen. Hiertoe gaf hij bevel aan den hertog van Saxe-Weimar die in al de ontwerpen van den prins was ingewijd en niet kon nalaten lord Russel met bitter woorden het gebeurde te verhalen, op het oogenblik dat deze laatste hem kwam aankondigen dat, ten gevolge van den wapenstilstand, de weg van Mechelen moest open blijven.

De burgemeester van Wilderen, bij St. Truiden, M. Laurent Nicolaï, was te midden der kanonnade, welke de divisie-Meyer en de kurassiers van generaal Post te Leuven op de vlucht dreef. Daar hij gerekwereerd was om een' wagen ten dienste te stellen van den hertog van Saxe-Weimar — en het hem niet toescheen dat er andere opeischingen van dien aard zouden gedaan worden, gelastte hij zijn besten dienst-knecht om den wagen te vergezellen.

Des anderdays had hij evenwel een tweeden wagen te leveren, ditmaal ten dienste der troepen van generaal Meyer. Deze wagen, met kastelijke paarden bespannen, had voor voorman een knecht, vreesachtig van karakter, waarin zijn meester niet veel vertrouwen stelde. Ook betrouwde hij er zich niet op en ging hem achterna om te zien of hij wagen en paarden niet had verlaten, na dat hij van het gevecht bij Boutersem had tijding gekregen.

Bij zijne aankomst, omtrent Leuven, bemerkte de burgemeester eene massa hollanders, links van den steenweg, in de velden verstoken. Eensklaps barste van den omtrek van Leuven, het geschut los en zag hij eene hagelbui kanonkogels van de belgische artillerie te midden der bataillons

vallen. De manschappen zoo onverhoeds aangevallen kozen in aller ijl het hazenpad en lieten de velden ledig.

Getroffen door dit schouwspel herhaalde M. Nicolaï nog dikwijls nadien, telkens dat er van den rassen aftocht der hollanders gesproken werd: « *Het was als eene kudde schapen welke door een tiental honden werd vervolgd.* »

Terwijl de infanterie op vlucht was, reed de brigade kurassiers, in de beste orde en met veel moed op een' draf in de richting van Leuven. Maar korts nadien, zegde de burgemeester Nicolaï, kwamen zij in volle wanorde, veel rasser afgestormd als zij er naar toe waren gereden en waren veel minder in getal. Toen men de verstrooiing der kurassiers zag, maakten allen « rechts om keer » en lieten wagens en bagagien staan om de vlucht te nemen naar Thienen.

De officieren deden al wat mogelijk was om hunne soldaten tegentehouden; maar te vergeefs. De steenweg was met zakken, wapens en allerlei militaire voorwerpen waarvan men zich in der haast had van ontmaakt, als bezaaid.

De vlucht der divisie Meyer en der kurassiers, om zich aan de vernieling van ons geschut te onttrekken heeft talrijke getuigen gehad, waaronder verscheidene belgen die op dit oogenblik in dienst bij den vijand waren; ook hebben de inwoners van Thienen, 's avonds en bijna de geheele nacht van den 12 Augustus, de vluchtelingen der divisie Meyer, ten getalle van verscheidene honderden, zien wegloopen, het gerucht verspreidende dat het Hollandsch leger door de Belgen geheel uit een geslagen was.

Ons vuur hield op zoo haast de hollanders van het plein waren verdwenen, waar zij met zooveel trotsheid hun leger vertoonden. Onze zegepralende kannonniers schreeuwden: *Leve de Koning! Leven de Belgen!* De inwoners van Leuven welke na het moordadig gevecht dat daar onder hunne oogen had plaats gehad, naar het slagveld kwamen geloopt, juichten mede. Niemand had zich over de inzichten van den prins van Oranje misgrepen, die de komst van het legerkorps van Saxe-Weimar wilde benuttigen om in hunne stad een beslissenden slag te slaan en er het klein leger der Schelde te verdelen.

Niet zoo haast had het geschut opgehouden, of wij zagen tusschen de Thiensche en de Percksche poorten talrijke burgers afkomen, om de dappere kanonniers der batterijen Rigano en Eenens geluk te wenschen en hun levensmiddelen en oud bier te bezorgen. Zij hadden van op de hoogtens en de daken hunner huizen het schrikkelijk uitwerksel onzer kogels in de gelederen der hollanders gezien, en koesterden de overtuig-

ging dat het aan onze artillerie te danken was dat hunne stad van een droevig lot was gespaard gebleven. Helaas! waren zij meester van Leuven geworden, hun haat tegen de inwoners zou de hollanders tot de grootste buitensporigheden hebben vervoerd, die zelfs hunne overheden niet bij machte zouden geweest zijn te beteugelen!

Onze artilleristen waren zeer geveleid over de lofdanken en zeer gelukkig over het bekomen van levensmiddelen, daar zij sedert 38 uren niets genoten hadden om hunne krachten te ondersteunen dan een stuk komisebrood, hunnen moed en hunne edele verknochtheid aan het vaderland: gevoelens welke diep in de herten onzer landzaten waren gepiant, voornamenlijk bij de mindere klassen van dit tijdstip.

De ware militaire geest die de vesting-kanonniërs zoowel als die der veld-batterijen bezielde, vinden wij vermeld in een werk van eenen Leuvenaar.

« Ten zes ure des avonds ontmoette ik in de Dietschestraat, » vlak voor de ingangpoort van het theater Frascati, eenige » artilleristen der batterij die wij des morgens verdedigden. Daar hun gespan trekpaarden ontbraken, trokken zij » zelf de kanonnen, welke zij niet wilden achterlaten. » (1)

De belegeringstukken werden ingescheept en langs het kanaal naar Mechelen gedaan, derwijze, dat toen de hollanders den 13 omtrent den middag in Leuven kwamen, het materiaal van al onze batterijen was weggeruimd.

VIII.

De 9de bulletijn van den prins van Oranje spreekt van verzaed. Dit kwam van zijne zijde; hij had geen recht na eene overeenkomst tot wapenstilstand, zijne troepen vooruittezen onder het bereik der belgische artillerie die den omkring van Leuven bezette. De koning en sir Adair die aan de oprechte naleving van den wapenstilstand geloofden, hadden reeds na de eerste onderhandelingen het vuur onzer artillerie doen staken. Zijn later onze kanonniërs op nieuw begonnen, dan is dit omdat hunne commandanten geen vertrouwen hadden in het gegeven woord der hollanders, die wel bij poosen, den wapenstilstand veinsden te eerbiedigen op

(1) VANDERTAELN Campagne de dix jours. p. 98.

den steenweg van Thienen; maar zonder daar eyenwel rekening van te houden op den weg van Winghe-St. Joris te Leuven, of op de andere hoogten die deze twee wegen afscheiden.

Wat een zonderlinge wapenstilstand zooals die door den prins van Oranje werd verstaan ! Om hieraan ten minste een schyn van oprechtheid te geven had zijn leger moeten werkloos blijven, ten einde de Belgen den tijd te geven Leuven te ontruimen — en niet voortgaan met aanvallende bewegingen in strijd met de krijgswetten.

Wij lezen in de « Verrichtingen der Eerste divisie van het Nederlandsche leger op den 12 Augusti 1831. »

« De eerste Luitenant *Zeeholdt* bracht te dien tijd; namens » *Z. K. H. den prins van Oranje*, aan den luitenant generaal » *Van Geen* het bevel, om, ten gevolge eener geslotene over- » eenkomst met den vijand, niet meer te doen vuren.

» Kort daarna ontving de generaal-major *de Favauge*, » door den kolonel *Van Stirum* namens de opperbevelheb- » ber, dezelfde order. Daar het artillerievuur der tweede bri- » gade zich echter weinig tijd daarna weder opende, zoo » werd de kolonel *Cleerens* voor de tweede maal naar den » kommandeerenden generaal derzelve gezonden, ter herha- » ling der vorige order, en vond als nu ook by het hoofd » dezer brigade *Z. E. den luitenant generaal Constant de » Rebecque*, die den kolonel *Cleerens* opdroeg, den luitenant » generaal *Van Geen* te berichten, dat men van onze zijde op » nieuw zou blijven doorvuren, tot zoo lang de vijand het » zijn deed ophouden. *Z. E.* voegde er tevens bij, den luite- » nant generaal *Van Geen* in zijnen naam te verzoeken, met » zijne overige troepen voorwaarts te rukken, om zich in » verband met de derde divisie te brengen.

» Bij de aankomst van den kolonel, was de generaal *Van » Geen* reeds in de strekking van Leuven op marcherende. » De tweede brigade der eerste divisie steeds voorwaarts in » de volgende orde als : de jagers van *Van Dam* en de halve » batterij rijdende artillerie, twee escadrons lanciers, tweede » bataillon jagers, tweede bataillon eerste afdeeling Gelder- » sche schutterij, tweede bataillon tweede afdeeling zuid- » hollandsche schutterij, eerste bataillon vijfde afdeeling » van linie.

» De vijandlijke tirailleurs, in groote menigte in de boek- » wjtvelden verspreid; zochten deze brigade aan hoogte op- » tehouden, doch de luitenant kolonel *Gey* deed hen door » het schrootvuur der halve batterij spoedig ruimen, waarna » deze brigade een deel der hoogte bezette die tegen de

» vlakke voor Leuven sloot, regts en links naar de straat-
 » wegen van Diest en Thienen. De eerste brigade bevond
 » zich nog meer regts achterwaarts en tegenover de Diest-
 » sche poort; de derde divisie van het leger hield zich in de
 » laagte en bezijden den weg naar Thienen op, terwijl de
 » tweede divisie Hertog *Saxen Weimar*, zich over de chaus-
 » sée van Leuven naar Brussel uitstreckte.
 » Twee officieren van den generalen staf brachten nu aan
 » den generaal *Van Geen*, vanwege den luitenant generaal
 » *Constant de Rebecque*, de order, om met de eerste brigade
 » naar den straatweg van Leuven op Mechelen te mar-
 » cheeren. (1)

Het blijkt dus zonneklaar dat de prins van Oranje eerst het order had gegeven om het vuur te staken, en dat dit order was gegeven aan den luitenant generaal *Van Geen* door den luitenant *Zeeholdt*.

Dat de prins korts daarna zijn stafoverste, de luitenant generaal *Constant de Rebecque*, uitzond om het bevel te nemen over de brigade van *Favauge* — welke zich aan het hoofd der divisie *Van Geen* bevond;

dat gemelde generaal de Rebecque het vuur op nieuw deed herbeginnen, den marsch op Leuven deed hernemen en generaal *Van Geen* bevel gaf om met zyne eerste brigade den weg van Leuven naar Mechelen te bezetten, de eenigste die de Belgen nog overbleef, om volgens de konventie, de stad te ontruimen.

Door wie is dus de wapenstilstand verbroken? Is het door de prins van Oranje of wel door de Belgen?

Inderdaad, *Van Geen* was altoos vooruitgekomen, meer en meer onze linkerzijde in wanorde brengende, terwijl wij rechts in den rug werden gezeten door *Saxe-Weimar*. De kommandanten der Belgische batterijen begrepen maar al te wel dat het vuur onzer kanons het eenigste middel was om den vijand tegentehouden; want niet zoo haast hadden zij het vuur gestaakt en hunne stukken meer achterwaarts gebracht, of de prins van Oranje deed onmiddellijk onze verlatene plaatsen door de troepen der divisie *Meyer* bezetten; en, met den marsch der divisie *Van Geen* op Leuven te doen verhaasten, had hij bevel gegeven van zijne eerste brigade (*Schuurman*) zóó te richten dat hij zich met de linkerzijde van *Saxe-Weimar* kon verbinden. Zoo nu het leger van generaal de

(1) Olivier. Merkwaardigheden uit den tiendaagschen Veldtocht. Bijvoegsel, bladzijden 30 en 31.

Tieken, door eene drijdubbele macht teruggeslagen en overrompeld, er in gelukt is zich los te maken, zonder gedwongen te zijn de wapens neder te leggen, dan is dit toetewijten aan de krachtadige handelwijs van de kommandanten der batterijen. Ook gaf de koning Leopold van dit feit aan gansch het belgisch leger kennis, door het volgende eervolle dagorde :

« Zijne Majesteit heeft gedurende den korten veldtocht die plaats gehad heeft, aandachtiglijk het gedrag aanschouwd der verschillende korpsen, waaruit het leger der Schelde is samengesteld en dat onder zijne rechtstreeksche bevelen stond.

» Z. M. heeft mij gelast het belgisch leger kennis te geven, dat de koning zijne volkomene tevredenheid uitdrukt aan gansch de artillerie, die door hare aanhoudende dapperheid voor den vijand, hare regeltucht en goed order in de marschen, hare kantonneeringen en bivaks, weerdig is herkend van de koninglijke goedkeuring, waarvan ik mij gelukkig acht heden den tolk te zijn.

» De koning maakt ook de lof der cavallerie, die in alle omstandigheden met vlijt de verrichtingen heeft uitgewoerd welke haar waren toevertrouwd.

» Verscheidene korpsen infanterie hebben zich insgelijks onderscheiden en een volgend dagorde zal de regimenten of detachementen doen kennen, waarvan Zijne Majesteit zich kan te beloven hebben; maar allen zijn in dezen toestand niet, en de infanterie heeft in het algemeen meer vastheid en regelmatigheid in de marschen noodig. De korpsoversten moeten vooral zorgen dat het getal achterblijvers vermindert, welke de wegen belemmerden en zonder genoegzame redens de bagagiewagens overlaadden.

Brussel den 15 Augusti 1831.

De brigade-generaal,
Chef van den gemeenen staf.
(Geteekend) C. D'HANE.

IX.

De tusschenkomst van sir Adair in name der conferencie van Londen, had bij den prins van Oranje in het eerste eenige aarzeling doen ontstaan, maer de goede uitslag van

Van Geen en Saxe-Weimar deden hem besluiten om in zijn plan te volherden. Hij scheen ten andere overtuigd te zijn dat de Franschen niet in tijds zouden aankomen om een laatsten slag te verhinderen, die den 12 Augusti moest voltrokken worden : door eene rasse en onbelemmerde beweging zijner troepen tegen de Belgen. En het was in dergelijke omstandigheden, zóó gevaarlijk voor het leger, dat de kapiteins der belgische artillerie, die alleen de voorwaartsche beweging van den vijand tegenhielden, geen ander bevel ontvingen dan van het vuur te staken en achteruit te wijken !

De prins van Oranje spreekt in zijn 9^e bulletijn aan den koning van ons « hevig kanonvuur » (om zijne aanvallende voorhoede terug te slagen) als van eene « *schijnbaar verraderlijke handelwijze* » — Dit gezegde was echt zonderling. Moest men, onder voorwendsel van wapenschorsing, Onze stukken laten nemen door de hollanders, die reeds tot omtrent het dorp Perck en de herberg Tivoli, onder de monden onzer kanonnen, met geweerschoten de belgische sapeurs-mineurs aanvielen welke voor de Thiensche poort, op de doorsnede van den steenweg, hadden post gevat om twee kanonnen te bewaken die daer tot verdediging van dit punt waren geplaatst? Het doel dat de vijandelijke generaal beoogde met zijn leger steeds vooruit te zenden, bij zoover dat het in aanraking was met de verdedigingswerken van Leuven, heeft dit eene verdere verklaring? — En men vraagt zich af wat er van het belgisch leger zou geworden zijn, indien de aanval der Hollanders langs de westzijde niet krachtdadig was onderdrukt door ons kanon, terwijl dit van den hertog van Saxe-Weimar langs de westzijde op de stad schoot?

De prins van Oranje, volherdende in het denkbeeld van het leger der Schelde in Leuven te omsingelen — niettegenstaande de wapenschorsing — wilde zijne twee vleugels aan het korps van Saxe-Weimar verbinden.

Na met dit oogwit de luitenant-generaal Van Geen — die zijne rechterzijde kommandeerde, — bevel gegeven te hebben van zijne eerste brigade over de Dijle te sturen en zich op den weg van Mechelen te plaatsen, gaf de prins aan generaal Meyer order van met zijnen linkervleugel tot in de abtdij van Perck te komen en er de aanpalende gemeente te doorloopen.

In uitvoering van dit bevel, dat aangebracht was door den luitenant-kolonel Ecksteen, stafoverste der 3de divisie, op het oogenblik dat hun' kapitein de vrijwillige jagers van Leiden de rust oplegde, — gingen zy gezamenlijk met de

jagers van Noord-Holland, aangevoerd door kapitein Rookmaker, en die van Groningen, zich van de abtdij van Perck meester maken, welke omtrent een kwartuurs van den steenweg was afgelegen: zij namen vervolgens de noodige maatregelen om de abtdij militairlijk te bezetten.

Bij het uitgaan der gemeente Perck, begonnen de hollandsche tirailleurs der voorwacht het vuur op de belgische voorposten voor de stad, toen eensklaps ons verschrikkelijk kanongedonder zich liet hooren. (1)

Hierop hadden zij waarschijnlijk niet gerekend, want de vrijwillige jagers, studenten van Leiden, van Noordholland en van Groningen verlieten in volle vlucht de abtdij, en gingen in eenen hollen weg eene schuilplaats zoeken buiten het bereik van ons kanon. — Die vlucht legden zij later zeer behendig uit met te zeggen: dat *een behoedzame terugtrek niet zelden moedig is bevonden*. (2)

De hollandsche schrijver voegt er bij, dat integenwil van den kogelregen en de dood die zich onder duizend vormen vertoonde, de jagers geen enkel verlies ondergingen, omdat de belgische artillerie te hoog schoot. (3)

De belgische artillerie schoot te hoog! — Ja, te hoog voor hun, maar niet te hoog voor de massa's welke achteraan stonden. Deze werden inderdaad zoo geweldig getroffen, dat volgens een oorspronkelijk stuk, hetwelk aan de overste der gasthuisnonnen van Thienen, door den chef der ambulance van het hollandsch kwartier-generaal werd behandigd, na den veldslag van Leuven 400 hunner gekwetsten in het hospitaal van Thienen werden gebracht. Al de zalen, de kapel, de gangen, de aanklevende gebouwen enz. — waren overpropt met hollandsche gekwetsten; die in het hospitaal niet konden verzorgd worden werden in de openbare gebouwen geplaatst.

De belgische kanonniërs hadden hunne zware stukken zoodanig gepointeerd, dat zij de kolonnen wilden treffen die zich in de tweede lijn bevonden en niet de jagers welke verspreid uiteen waren gevlucht.

Het gezegde van den prins van Oranje te Boutersem: « *De belgische artilleristen zijn te onhandig om mij te treffen* » werd op dit oogenblik nogmaals schitterend gelogenstraft.

(1) Veldtocht der heeren studenten van Leiden, bl. 50.

(2) Id. bl. 51.

(3) Id. bl. 51.

Een hollandsch schrijver uit zich hierover in deze voege:
« ... Intusschen was ons leger in het gezicht der stad genaderd en schaarden zich de kurassiers N° 3 en 9 bezijden den weg in bataille; terwijl de infanterie op deszelfs wapenen rustte. Plotseling openden de vijanden toen, van de stadswallen en van voor de poorten, naar het schijnt, gelijktijdig vuur, waardoor de luitenant der artillerie, Prinsen, sneuvelde en de kolonel Gullièrès van de kurassiers, zijn been verloor, nemende de zelfden kogel dat van zijnen zoon mede, die zijn adjudant was.
« Ook sneuvelde hier nog een aantal dapperen van verschillende korpsen, die bij het einde van dezen roemrijken veldtocht, na overal manmoedig het vuur des vijands getrotseerd te hebben, het offer van het vuig verraad der Belgen werden » (1)

Deze laatste uitdrukking komt ons vrij zonderling voor! Inderdaad, zijn hier een aantal dapperen gesneuveld, dan is dit waarlijk aan geen verraad toetewijzen, maar wel aan de onbedachtzaamheid of aan de trouweloosheid van hunnen opperbevelhebber, die zijn krijgsvolk deed voorwaarts rukken, tot onder het bereik van het grof geschut der stadswallen; bij zoo ver dat de belgen, aan de Perksche poort, door de Leidsche, Noord-Hollandsche en Groningsche Jagers (2) en kort bij de Thiensche poort door het voetvolk tot in de herberg *Tivoli* aangevallen zijnde, den noodigen tijd ontbrak tot de ontruiming van Leuven.

Dus, de slachtoffers van het verraad afschilderen als verraders, schijnt ons wat al te sterk!

Het denkbeeld dat de belgische artillerie onbekwaam was en niet goed kon pointeeren, was geheel het hollandsch leger door verspreid; de overtuiging daarvan was zoodanig in de geesten geprint dat, toen den 8 Augusti de hollanders zich te Cortesse, bij Hasselt, aan de belgische achterhoede vertoonden, en kapitein Gantois (5de) met goed gevolg het vuur opende en een vyandelijik stuk demonteerde, waarvan de kogel tot omtrent onze kurassiers vloog — een hollandsch officier uitriep: « Wat ongeluk! wij schieten op onze eigene kurassiers! Dit moet vast de divisie van Saxe-Weimar zijn, want de belgen zouden met zooveel juistheid niet kunnen mikken. »

(1) *Beknopt overzicht van den tiendaagschen Veldtocht*, blad. 55 enz.

(2) *Gedenkschrift van den veldtocht der Heeren studenten van Leiden*, blad. 50.

De kanonnières van het gewezen 5de bataillon, in garnizoen te Namen, die het gezag hadden over de veststukken en de batterij der brigade Van Coeckelberghe, waren met licht grijze kapoten gekleed, oud-model, met roode schouderstukken; de hollandsche officieren die ze van ver hadden gezien, vroegen des anderdays aan de inwoners van Leuven of het frânsche artilleurs waren die de stukken nabij de Thiensche poort bedienden.

Dat onze belgische kanonnières ervaren mannen waren, kon men moeilijk aannemen!

X.

Terwijl een hagel van kogels de lucht in alle richtingen doorkruiste, viel een grenaat te midden van een bataillon burgerwachten, welke op de vestingen, achter de batterijen van Eenens en Rigano, gelegerd waren en doodde eenige manschappen in hunne gelederen. Gansch ontsteld en onberaden vuurde gansch het bataillon te gelijk, waarop zij allen verschrikt hun geweer wegwierpen en de vlucht namen.

Tien of twaalf mannen hielden evenwel stand en scholden de vluchtelingen uit voor lafaards die benauwd waren voor de kogels der hollanders. Zij gingen tot kapitein Rigano, aan wien zij de verwijten herhaalden die zij de laffe vruchtelingen hadden toegebracht, zeggende dat zij niet bevreesd waren en hun eenigste verlangen was van hem en zijne moedige kanonnières dit te bewijzen. Zij voegden er bij, indien zij aan zijne batterij konden dienstig zijn, zij fier zouden geweest zijn naast hunne zijde den dood te trotseeren.

De 10e batterij had 12 ponders, zeer zwaar om na elk schot in batterij te stellen. Kapitein Rigano aanveerde het aanbod en plaatste de moedige manschappen aan de wielen der stukken, ten einde de kanonnières, uitgeput van krachten, hunne kanons te helpen voortrollen.

De akt van flauwhertigheid waarvan de burgerwacht door hare vlucht een droevig bewijs had gegeven, was ongelukkiglijk de eenige niet die wij hadden te betreuren. Reeds den avond te voren, na de inname van Boutersem, waaruit wij de hollanders hadden verdreven, was er in de gelederen der garde civielen een panische schrik ontstaan, ofschoon de uitslag gansch in ons voordeel was. — Die goede uitslag had ons, wel is waar, gevoelige verliezen gekost, vooral aan het

12 linie-regiment, uit oorzaak dat van de zijde der belgen het gebruik van het kanon was verboden geworden.

Om binnen den nacht de gewonnen positie te behouden, zond men versterkingen. De burgerwachten van Bergen ontvingen order, terwijl de hollandsche artillerie haar beschietten yervolgde, de veroverde plaats te gaan bezetten.

Het begon reeds duister te worden toen de burgerwachten aankwamen. Op het oogenblik dat zij het dorp wilden binnentreden, verlieten juist in volle galop een of twee fourgons de gemeente, welke uitgezonden waren om de gekwetsten te gaan halen. Dit gezicht, gevoegd bij de klaarte van het kanonvuur en het gerucht der stormende paarden, maakte zulk een slechten indruk in de gelederen der burgerwachten, dat zij besluiteloos bleven staan, niettegenstaande de aanmoedigen, de woorden, van hunnen bevelhebber, M. Lateur, een dapper officier van het keizerrijk, die den oorlog in Spanje had bijgewoond.

De kolonel Pletinckx bevond zich in de nabijheid met zijn regiment (1re lanciers). Willende het slecht uitwerksel voorkomen dat dit bataillon kon veroorzaken, kwam hij met een van zijne eskadrons op een draf aangereden, ten einde den wankelenden moed van het bataillon optebeuren; maar het was te laat. Toen het hoofd van het eskadron hen naderde waren al de garde civieken op de vlucht. De mannen wilden naar niets luisteren.— De eenen, gansch ontroerd, schreeuwden den kolonel Pletinckx toe dat men ze wilde mitrailleen; anderen riepen dat het eene verraderij was van hen zoo gansch alleen in een dorp gezonden te hebben waar de hollanders waren. Die mannen tot bedaren brengen of ze redens doen verstaan was onmogelijk. De ruiters sloegen er op met den stok hunner lans of met het plat van den sabel; maar niets kon hen wederhouden.

Dit was de voorbode van de droevige wanordelijkheden die des anderdays zouden plaats grijpen. Dachten zij misschien dat zij den vijand gingen verslagen, zonder dat deze vijand zich van wapens of kanonnen zou bedienen?

XI.

Na dat onze troepen de Hollanders uit het plein hadden verdreven, verwachtten zij zich aan een bevel om den vijand verder te vervolgen, de bataillons waren reeds in aan-

valings-kolonnen geformeert maar ondervonden eene bittere teleurstelling. In plaats van den vijand te vervolgen werden zij in de richting van Mechelen gezonden om post te nemen bij de brug van Campenhout...

Onze ruitery (7 eskadrons) langs de Brusselsche poort vertrokken, vond den ijzerenberg door het korps van Saxe-Weimar bezet, bevattende de tweede divisie van het hollandsch leger, de brigade lichte ruitery en 20^e stukken geschut.

De tweede luitenant Pilaet van het eerste jagers te peerd, gelast met het kommandement der voorwacht, was voëruitgegaan, vergezeld door een brigadier en vier jagers als eclaireurs.

Toen zij aan den voet van den ijzerenberg gekomen waren, stelde de hollandsche artillerie, tot nu toe gansch verdoken, zich onmiddelijk in batterij. Het hoofd der voorwacht was zoo dicht den vijand genaderd, dat de brigadier, Heyman genaamd, met zijn musket op hem vuurde, waarna hij met zijne mannen terugtrok welke zich aan den buitenkant der boomen plaatsten die den weg omzoomen. Deze beweging gelukte ten volle. Geen van hun werd door het schrootvuur der hollandsche batterijen getroffen en allen marcheerden in kolonnen van vier, den steenweg op zijde.

Geen enkel man noch paard werd van het regiment jagers gekwist, maar het schootvuur trof verscheidene burgerwachten en vrijwilligers, die in wanorde op de straat liepen.

Ten einde niet te veel in het bereik van het vijandelijke vuur te staan, dat ons langs alle zijden bedreigde. (1) trokken de twee belgische regimenten in eenen hollen weg. Het 1ste lanciers, gevolgd door de eskadrons van het 1ste regiment jagers, scheen de rechterzijde van Saxe-Weimar te bedreigen; maar zij vielen op nieuw in een anderen hollen weg, zoo klein en zoo eng, dat zij op sommige plaatsen er slechts een voor een konden doorgaan; deze weg kwam recht op den Meehelschen steenweg uit.

Terwijl onze ruitery in dien zijdelingschen weg voortstapte, verving de vijand zijn schrootvuur door een kogelgeschut, en doodde eenige mannen en eenige paarden van het 1ste lanciers; maar dewijl de weg langsom dieper en dus veiliger werd, gelukte het onze manschappen ongehinderd op den Meehelschen steenweg uittekomen.

(1) De kompagnie vrijwillige jagers der Utrechtsche Hoogeschool. L. C. Bosch. 1831. blad. 45.

De brigade welke gelast was met het bezetten der brug van Campenhout, vertrok in stap, per peloton, onder aanvoer van generaal de Marneffe. De koning die de brigade vergezelde, ziende dat de hollanders in groote menigte den ijzerenberg afdaalden in de richting van den Mechelschen steenweg, — de eenige die voor ons open bleef — beval den tweeden luitenant Caijetan, ordonnancie-officier van generaal de Chasteleer, naar Leuven terugtekeeren en generaal de Ticken te gaan aankondigen dat hij zijne beweging op Campenhout moest bespoedigen.

Caijetan volgde op goeden draf den zijweg der baan, toen een troep voetvolk die zich tusschen de huizen had verscholen, onverhoeds over de straat kwam geloopt en op hem vuurde. Caijean kwam er goed van tusschen; maar zijn paard door het geweervuur verschrikt, maakte rechts omkeer en geraakte op hol. Onze officier galoppeerde voorover gebogen immer voort, ten einde door de Hollanders niet getroffen te worden, die gedurig op hem schoten, toen een kogel hem den schouder verbrijzelde. Zijn paard niet meer kunnende bemeesteren, alhoewel altoos vast in de zadel, kwam hij tot aan onze voorposten bij de brug van Campenhout, alwaar hij bewusteloos nederviel in de armen der lancers, die zijn paard tegenhielden. De kogel werd langs de borst uitgehaald; zijne wonde was zeer gevaarlijk.

De luitenant-kolonel Edeline, boezemvriend van den prins van Oranje, een der ijverigste aanleiders in de tegenrevolutionnaire beweging ten voordeele van dezen prins, welke tijdens de militaire samenweering van Antwerpen plaats had, en waerin hij te Mechelen in Maart 1831, het 1^e regiment lancers wilde betrekken — de luitenant-kolonel Edeline kwam tusschen Leuven en Campenhout bij generaal de Marneffe, aan het hoofd der ruitery. Hij droeg dezelfde tuniek niet der andere officieren van het 1^e regiment lancers en was op eene engelsche zadel gezeten, terwijl al de andere hunne volmaakte pakketagie bij zich hadden. Van waar kwam hij? Wat had hij tot dan toe gedaan? Dit is wat de officieren zich afvraagden en waarop niemand kon antwoorden. Deze verschijning op het oogenblik zelve dat de militaire operatiën met eenen wapenstilstand eindigden, scheen zeer zonderling. Talrijke officieren van onze cavallerie waren van gevoelen dat hij uit den staf van den prins van Oranje kwam, alwaar op dit oogenblik zich nog andere belgische partijangers van den prins bevonden, die, om Zijne Doorluchtige Hoogheid terug op den troon te herstellen, niet aarzelden hem in het bloedvergieten hunner landgenoten te helpen.

Terwijl bovenstaende voorviel, kapitein Veldi, van het 1ste jagers te paard, — die naar Doornik remonte-paarden was gaan halen — zich van Brussel naar Leuven begevende, kwam met zijn klein detachement, nabij den IJzerenberg, om zoo te zeggen tegen den vijand aanstooten. Hy verhaaste zich dit punt te ontwijken, met links in de beploegde landen te springen en zoo, op weinigen afstand van Campenhout, den steenweg van Meehelen te bereiken — niet zonder verontrust geweest te zijn door den vijand, die hem eenige tirailleurs der infanterie achterna zond. Veldi volgde het voorbeeld van den vijand, verspreide zijn detachement insgelijks als tirailleurs, om alzoo min bloot gesteld te zyn aan de vijandelyke kogels — en gekukte alzoo zijn regiment te vervoegen, hebbende slechts een man die door eenen kogel aan het hoofd was gekwetst.

XII.

Generaal Ticken, de weg versperd ziende door de troepen van Saxe-Weimar, deed onmiddellijk den hertog herinneren dat er een wapenstilstand was geteekend; maar deze ontving den parlementair heel slecht en wilde tot den doortocht der belgische troepen niet besluiten.

Hierop nam eene halve batterij, onder bevel van luitenant Soudain de Niederwerth, in galop het hoofd der kolon en legde op de hollandsche dragonders aan, die plotselings achteruitweken. — Dit ziende kwam de artillerie van Saxe-Weimar vooruit en vuurde met kracht op de kolonnen van Ticken. De kapitein Ryckholt plaatste met haast dry stukken naast de stukken van Soudain en bracht door zijn geschut zulke wanorde in de vijandelijke batterij, dat al de manschappen over hoop, in volle galop, de vlucht namen.

De kolonel Dominiek Nypels, ziende dat de luitenant Soudain de Niederwerth op het punt was van op de hollanders te vuren, kwam schreeuwende vooruitgelopen: *schiet niet! schiet niet!* Maar, te vergeefs was zijne tusschenkomst: onze kogels dreven den vijand ver van den weg uiteen, onder het luid schatergelach onzer troepen.

Toen kapitein Ryckholt het laatste schot loste, ontplofte er een zijner kanonnen!

Het tweede jagers te voet werd naar den vijand uitgezonden, welke de hoogten aan onze linker zijde bezette. Het regiment krom rechts van de baan den berg op, zonder op het vuur der Hollanders acht te geven, en maakte zich meester van deze positie.

De vyand, in het plein vervolgd, week achteruit tot omtrent een bosch, waarin eenige hunner troepen verscholen waren. Hunne batterij welke daar geplaatst stond, schoot met schrootvuur op onze jagers, die hierop slechts met geweerschoten konden antwoorden. De drie bataillons werden als tirailleurs gedeploieerd en men kon de achtervolging voortzetten, doch zonder op eenige achterwaartsche hulp te mogen steunen.

De sergeant Jacques, een brusselaar, (1) als vervoerd door den ijvergloed van het gevecht, boorde met eenige karabiniers zijner kompagnie, dwars door de lijn der tirailleurs, en viel op het onverwachts op den hertog van Saxe-Weimar en het piket dragonders dat hem tot lijfwacht diende.

Jacques bracht den hertog eenige slagen toe met de bajonet, welke gelukkiglijk werden afgeweerd, toen de lijfwacht met eens den moedigen sergeant op het lijf viel en hem en zijne makkers met sabelhouwen neder sloeg. De dragonders, insgelijks verhit door het gevecht, wilden hem afmaken, maar werden hierin verhinderd door den hertog van Saxe-Weimar, die, waarschijnlijk de dapperheid inziende van den belgischen soldaat welke daar met wonden lag overdekt — waarvan vijf aan het hoofd — hem onder zijne bescherming nam en buiten het slagveld deed dragen, met last van hem goed te verzorgen.

De hollandsche cavalerie kwam op dit oogenblik met sterke macht op het terrein gevallen en randden onze lijn van tirailleurs aan; de hertog bestuurde in persoon het 4de Regiment dragonders dat den aanval verrichtte. (2)

Toen deze dragonders nabij den Mechelschen steenweg aankwamen was de doortocht der kolonnen van generaal Tieken voltrokken — doch niet zonder dat generaal Goblet zulks poogde te verhinderen.

Terwijl generaal de Tieken zijne krijgsbeweging verrichtte, kwam generaal Goblet te paard afgestormd, nam hem bij den arm en zegde: « Generaal gij moet met uwe troepen terug naar Leuven, er is een wapenstilstand gesloten. »

Generaal de Tieken antwoordde hierop: « Ik zal niet » naar Leuven terugkeeren. Gij bewoert dat er een wapenstilstand is gesloten, en de hollanders bezetten al de uit-

(1) Tegenwoordig gepensionneerde major en met het ridderkruis van Leopold vereerd.

(2) L. E. Bosch. De kompagnie jagers der Utrechtsche Hoogeschool blad. 46.

» wegen. Ik zal mij in den toestand niet wagen van generaal
» Mack, te Ulm, die verplicht was de wapens nederteleggen.
» Ik zal met mijne troepen gaan, daar waar de koning zich
» bevindt; dit is mijne plicht! »

« Hewel, generaal, antwoordde Goblet, ik zal uw gedrag
aan den koning overmaken. »

« Ik zal eer bij Zijne Majesteit zijn dan gij, was het we-
derantwoord van Ticken; ik zal eens uw gedrag aan den
koning doen kennen. »

Generaal Goblet drong nogmaals aan om de Ticken naar
Leuven te doen terugkeeren, doch deze riep hem met bitter-
heid toe :

« *Gij zijt een verrader!* » Vervolgens gaf hij order van
voorwaarts te marcheeren en den vijand te overrompelen.

Te Campenhout gekomen zijnde, begaf de Ticken zich on-
middelijk bij den koning, wien hij verslag gaf van het ge-
beurde...

De achterhoede en de tweede halve batterij van kapitein
Lauwereys die op eenigen afstand volgde, bevonden zich op
marsch censklaps tegenover de kavalerie van Saxe-Wei-
mar. Kapitein Lauwereys plaatste zijne stukken in batterij,
doch kon daarvan nog onmiddelijk geen gebruik maken,
doordien de baan gansch belemmerd was met burgerwach-
ten, zwervelingen, karren en wagens. Lauwereys vroeg de
medehulp van eenen kapitein der garde civiek van Brussel
(Willem Pauwels) om den weg vrij te maken voor den dienst
der artillerie en om al de manschappen langs achter het ba-
reelhuis te doen vertrekken.

Gedurende eene halve uur was het kanongebulder aan
den linkerkant van Saxe-Weimar zeer hevig geweest, toen
nogmaals het gevecht op onvoorziene wijze werd onderbro-
ken. (1) Het 6de regiment hussards, waarvan een peloton nog
eens den Mechelschen steenweg versperde, was zich komen
plaatsen tusschen de brigade van generaal Clump, aan wier
hoofd generaal de Ticken stond, en de achterhoede alsmede
de batterij van kapitein Lauwereys. De generaal Goblet, ko-
mende van den kant van Campenhout, deed het vuur staken,
ging tot de hollanders, waarmede hij eenige woorden wissel-
de — waarna hunne cavalerie vertrok.

Een adjudant van den prins van Oranje vergezeld door
eenen ordonancie officier vroeger door den hertog gezon-
den en eenige belgische officieren, brachten op nieuw

(1) L. E. Bosch. De kompagnie jagers der Utrechtsche Hooge-
school blad. 46.

het order van alle vijandschappelijkheden te staken en deelde den hertog de artikelen der overeenkomst mede. De batterijen van Rigano en Eenens, de laatste welke uit Leuven kwamen, vonden de baan vrij, ofschoon de hollandsche ruitery nog zeer dicht in de nabijheid stond.

XIII.

De veldslag van Leuven, des morgens ten 4 1/2 ure begonnen, door den aanval der hollanders op onze linkertzijde te Lubbeek, en de nederlaag van Niellon, eindigde slechts ten 4 ure des namiddags, door den afstocht van Saxe-Weimar die van den Mèchelschen steenweg was verdreven.

Het leger van de Tieken de Terhove, dat van de eene zijde het korps van Saxe-Weimar met de lichte ruitery van generaal Boreel, omsingelde, van de andere zijde de divisien Van Geen en Meyer, met de brigade kurassiers van generaal Post en de reserve der artillerie, onder kolonel List — het leger van Tieken had zich, dwars door eene massa van ongeveer 30,000 strijders, eenen weg gebaad om post te vatten bij de brug van Campenhout, waar de koning hem aan 't hoofd der ruitery was voorgegaan.

De gebeurtenissen zouden eene heele andere wending genomen hebben, indien het belgisch leger binnen Leuven ware gebleven en zij het vuur niet hadden gestaakt: eene droevige omstandigheid, die den staf en de hollandsche overheden toeliet de vluchtelingen der divisie Meyer tegen te houden, waarvan een gedeelte door Thienen was gestormd, uitroepende dat het hollandsch leger verslagen en de belgen overwinnaars waren. Zij waren zoo vast in die meening, dat zij noch naar de stem der twee Prinsen noch naar die hunner overheden wilden luisteren; bij zoo ver dat deze laatsten verplicht waren hen vooruitterijden om ze zoo te gemoed te komen en toeteroepen: dat zij wel hoorden dat de belgische kanonnen opgehouden hadden te schieten... dat Leuven zich ging overgeven... dat zij des anderdags hun intrede te Brussel zouden doen — enz.

Deze verschrikte soldaten zouden hunne vlucht niet onderbroken hebben, indien ons veldgeschut met onze ruitery ondersteund door gansch het leger, hen had vervolgd.

Maar onze ruitery was op den weg naar Brussel uitgezonden, en wanneer het kanon opgehouden had, waren de hollanders buiten bereik en konden zij hunne vluchtelingen tegenhouden; de belofte van in Leuven te komen en een

zegenpralenden intocht binnen Brussel, hadden een gunstig uitwerksel teweeg gebracht.

Zietdaar het getrouw verhaal van het gevecht van 12 Augusti. Later hebben wij dikwijls verwonderd geweest over de pocherij der hollanders, waarmede zij hunne grooten zegenpraal van Leuven vierden.

Wat trofeën hebben onze overwinnaars van het leger der Schelde medegedragen? Hebben zij ons een enkel vaandel weggerukt? — Neen. Hebben zij een enkel kanon genomen, het zij een veldstuk, het zij een zwaar stuk dat op de vestingen van Leuven in batterijen stond? — Neen! — Nogthans waren zij den 12 Augusti 1831, met drij hollanders tegen eenen Belg, en den tijd ontbrak hun niet om ons te overwinnen. Want, zooals wij reeds gezegd hebben, het eerste kanonschot donderde reeds des morgens ten 4 1/2 ure, en het laatste slechts ten 4 ure des namiddags — en dit op zulk een korten afstand van nog geen twee uren, ten volle schei-
dende Lnbbeek en Boutersem van Leuven.

De krijgstrofeën der overwinning kan men niet vertoonen, en de overwinnaars moeten bekennen dat, integenwil van hunne meerdere macht, van hunne betere inrichting en het uitmuntend bestuur hinner bewegingen, zij veel tijd besteed hebben om die korte afstand van twee uren te doorloopen.

In het begin van dit verhaal hebben wij gewag gemaakt van de verklaring des heeren Baron Verstolk de Soelen, minister van buitenlandsche zaken, in de Staten-Generaal den 5 Augusti 1831, zeggende: « *dat België op dit oogenblik » te zwak was om zich tegen de Hollandsche troepen te verdedigen.* »

Dit gezegde was echt...

Nogthans bezat België alstoen nog de provincien Limburg en Luxemburg onverdeeld en had, in evenredigheid der Nederlandsche provincien, eene dubbele bevolking — waaruit volgt dat de jaarlijksche Milicielichtingen ook een dubbel getal soldaten moesten opleveren.

Welnu, het tegendeel is waar gebleken.

Wat mag hiervan de oorzaak zijn?...

De nederlaag bekomen wanneer men eene dubbele getalsterkte zou moeten bezitten om zijnen vijand, te lande, te bestrijden, mag recht zonderling genoemd worden en is ten volle weerdig van een ernstig onderzoek.

Ook houdt de schrijver dezer verhandeling zich bezig met het opstel van een werk, dat geroepen is om over dit « zonderling geval » eenig licht te verspreiden.

